

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

імені М.П.Драгоманова

МЕН ФАНЬЦЗЮАНЬ

УДК [373.3.016:784](510+477)(043.3)

**ФОРМУВАННЯ ІНТОНАЦІЙНО-ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО
НАВЧАННЯ В ШКОЛАХ КИТАЮ ТА УКРАЇНИ**

13.00.02 – «Теорія та методика музичного навчання»

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата педагогічних наук

Київ – 2014

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Державному закладі «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент

Офіційні опоненти:

ЧУРБИЦЬКА ІРИНА Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри музичної освіти, Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, м. Київ

ВІСНОВИЧКА НАДІЯ Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедри музичного мистецтва, Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, м. Миколаїв

кафедри музичного мистецтва.

Захист відбудеться «13» лютого 2014 р. о 14.30 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий «10» січня 2014 року.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

А.В.Козир

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Динамічний розвиток сучасного постіндустріального суспільства вимагає постійного нарощування творчого потенціалу людини, культивування мислення як атрибуту вільної особистості. На формування неповторної особистості, здатної творчо мислити, зорієнтовані ідеї самоактуалізації, самореалізації, самопроекування, що складають основу гуманістичної парадигми освіти. Сучасні тенденції глобалізації та інтернаціоналізації освітнього простору зумовлюють взаємообмін, трансформацію та екстраполяцію педагогічних доктрин до освітньо-виховних традицій різних держав, зокрема України і Китаю. У зв'язку з цим по-новому

розглядаються проблеми навчання та виховання учнів у контексті педагогіки мистецтва.

У сучасній соціокультурній ситуації гостро постає необхідність дослідження проблем мислення учнів: як основи пізнання й перетворення навколишнього світу, складової світогляду, формування моральних поглядів і переконань, розвитку здібностей. Мислення є основою розуміння і пізнання мистецтва, зокрема музики, забезпечує глибину осягнення змісту художніх образів, розширює можливості усвідомлення художньої картини світу. На це вказують результати наукових досліджень українських і китайських учених-педагогів мистецької галузі: Н. Гузій, Н. Гуральник, В. Лабунець, Л. Масол, Н. Миропольської, Н. Мозгальнової, О. Олексюк, Г. Овчаренко, О. Отич, Г. Падалки, О. Пономарьової, Л. Сбітневої, І. Сташевської, Т. Танько, Г. Шевченко, О. Щербініної, О. Щолокової, Інь Юань, Лі Цзіхуа, Пан На, У Іфан, Чжоу Сяоянь, Цяо Лі, Шень Сянь, Ши Цзюнь-бо та ін.

Пізнання сутності музичних образів школярами вимагає, перш за все, розуміння інтонаційної природи музичного матеріалу. Саме музична інтонація є носієм змісту художньо-музичного образу, охоплюючи комплекс засобів музичної виразності: звуковисотних, ритмічних, тембрових та інших, що зумовлюють емоційне і смислове значення для його сприймання. У зв'язку з цим актуалізується проблема інтонаційно-образного мислення учнів, зокрема молодшого шкільного віку.

Основою музичного навчання учнів молодших класів загальноосвітніх шкіл Китаю та України є вокально-хорова робота. Цей вид музичної діяльності, за висновками досліджень А. Болгарського, А. Бондаренко, А. Козир, Л. Куненко, М. Михаськової, О. Ростовського, О. Чурикової-Кушнір, Л. Хлебнікової, Лінь Хай, Цзінь Нань, Чжай Хуань та інших педагогів-музикантів, має яскраво виражену естетичну спрямованість пізнання мистецтва, якнайбільш сприяє використанню творчого потенціалу дітей. Вокально-хорове навчання молодших школярів, як активний вид музичної діяльності, забезпечує всі необхідні умови для розвитку і формування інтонаційно-образного мислення.

Узагальнення й конкретизація різних наукових концепцій пізнавальної діяльності показує, що проблема мислення завжди була предметом особливої уваги вчених-філософів (В. Андрущенко, Ю. Афанасьєв, Ю. Голантер, І. Зязюн, М. Каган, Н. Карамішева, Дж. Міллер, В. Шинкарук, Г. Щедровицький, Тань Ситун, Сунь Ятсен, Ху Ши, Фен Юлань, Інна Лі та ін.), психологів (А. Брудний, В. Богословський, О. Брушлинський, Л. Виготський, О. Леонтєв, О. Лурія, С. Максименко, В. Моляко, В. Петрушин, С. Рубінштейн, Б. Теплов та ін.), педагогів (В. Бондар, В. Курило, С. Сисоєва, Шень Сян, Ван Лей, Лю Цюлін та ін.), мистецтвознавців (Б. Асаф'єв, Л. Мазель, В. Медушевський, Є. Назайкінський, Г. Ципін, В. Шульгіна, А. Щапов та ін.).

Однак, попри значущість кола розглянутих питань проблема формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів на сьогодні ще не дістала належного наукового висвітлення. Недостатня теоретична і методична

розробленість даної проблеми негативно впливає на якість музичного навчання учнівської молоді в школах Китаю та України, що породжує суперечності між зростаючими вимогами до музичного навчання школярів і усталеною практикою вокально-хорової роботи в школах; необхідністю формування творчої особистості й переважанням репродуктивних методів у системі музичного навчання учнів; високим музично-розвивальним потенціалом вокально-хорової роботи і недостатністю теоретичної розробки шляхів його втілення в процес формування музичного мислення молодших школярів; важливістю формування здатності учнів сприймати художні образи та розуміти інтонаційну природу музики і відсутністю відповідного методичного забезпечення.

Актуальність, теоретична і практична значущість проблеми, її недостатнє висвітлення в науково-методичній літературі, необхідність подолання визначених суперечностей зумовили вибір теми дослідження: „*Формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання в школах Китаю та України*”.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження входить до плану науково-дослідної роботи кафедри співів і диригування Інституту культури і мистецтв Державного закладу “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” і складає частину наукового напрямку „Сучасні тенденції розвитку музичного виховання та навчання”. Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол №11 від 14 червня 2012 року).

Мета дослідження полягає в розробці, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання.

Об'єкт дослідження – вокально-хорове навчання молодших школярів в умовах позакласної роботи в загальноосвітніх школах Китаю та України.

Предмет дослідження – методика формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання.

Завдання дослідження:

- з'ясувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці;
- визначити сутність, зміст та структуру інтонаційно-образного мислення молодших школярів;
- розробити критерії, показники і рівні сформованості інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання;
- обґрунтувати принципи, педагогічні умови та методи формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вивчення вокально-хорових творів;
- розробити та експериментально перевірити поетапну методику формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання.

Теоретико-методологічну основу дослідження склали філософські ідеї про роль мистецтва як засобу формування творчої особистості (Ю. Афанасьєв, В. Волков, І. Герасимова, Л. Левчук, В. Мазепа, В. Малахов, С. Рапопорт та ін.), психологічні дослідження розвитку мислення учнів (А. Брушлинський, Л. Виготський, Е. Боно, Дж. Гілфорд, З. Калмикова, О. Леонтєв, М. Мейєрович, Б. Пайсон, М. Поспелов, О. Тихомиров, Е. Торренс та ін.); педагогічні праці про виховний потенціал музичного образу, розвиток творчих здібностей особистості засобами музичного мистецтва (О. Апраксіна, Б. Асаф'єв, О. Дем'янчук, О. Костюк, С. Науменко, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, Н. Самохіна, Б. Теплов); музикознавчі роботи про сутність образного мислення (Є. Назайкінський, В. Медушевський, В. Москаленко та ін.); науково-методичні розробки основ вокально-хорового навчання (М. Леонтович, О. Єгоров, М. Колесса, А. Козир, Л. Куненко, К. Пігров, Бай Юнь Шен, Ван Го Вей, Лі Фан, Лін Хай, Фан Дін Тан, Ян Хун Нянь, Ціо Лі, Ма Ге Шунь, Цзін Нань та ін.); а також концептуальні положення загальнодержавних документів, у яких відбито основні ідеї розвитку системи освіти Китаю та України („Стратегія розвитку освіти в Китаї в XXI ст.”, „Реформа та розвиток базової освіти в КНР”, Закон України „Про освіту”, Державна національна програма „Освіта” (Україна XXI століття), Концепція національного виховання, Національна доктрина розвитку освіти та ін.).

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використано комплекс теоретичних та емпіричних методів:

- *теоретичні*: аналіз і синтез, абстрагування і конкретизація, індукція та дедукція, порівняння, узагальнення та класифікація наукової інформації з філософської, культурологічної, музикознавчої, педагогічної навчально-методичної літератури з метою створення теоретичної бази дослідження, розкриття сутності інтонаційно-образного мислення, обґрунтування методичної концепції дослідження;

- *емпіричні*: педагогічне спостереження, опитування, анкетування, тестування, бесіди, творчі завдання, педагогічний експеримент (пошуковий, діагностувальний, формувальний), якісний та кількісний аналіз результатів дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше* розроблено і апробовано методику формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання; визначено критерії, показники та методи діагностування інтонаційно-образного мислення молодших школярів;

конкретизовано сутність і структуру інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання;

удосконалено методичне забезпечення вокально-хорового навчання молодших школярів шляхом активізації когнітивних процесів;

подальшого розвитку набули теоретичні та методичні засади вокально-хорового навчання молодших школярів, концептуальні підходи щодо удосконалення музично-виховної роботи в загальноосвітній школі.

Практичне значення одержаних результатів дослідження визначається можливістю використання його матеріалів та висновків у процесі музичного навчання і виховання учнівської молоді, в розробці навчальних та методичних посібників, методичних рекомендацій щодо удосконалення вокально-хорового навчання учнів. Теоретичні результати та висновки дослідження можуть бути використаними для оновлення курсів з методики музичного навчання студентів педагогічних університетів Китаю та України, внесення коректив до навчальних планів і програм з підготовки учителів музики.

Основні положення дослідження *впроваджено* в навчально-виховний процес Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (довідка № 1/2456 від 27.05.2013 року), Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка №0710/1104 від 10.04.2013 року), загальноосвітньої школи № 4 м. Жданівка Донецької області (довідка № 65 від 03.06.2013 року), КЗ „Луганська середня загальноосвітня школа I-III ступенів” № 27 (довідка № 62 від 20.05.2013 року), загальноосвітньої школи Цзинхуа м. Шаньдунь Хе Цзе КНР (довідка №14/32 від 16.05.2013 року).

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та методичні положення дисертації пройшли апробацію на *міжнародних наукових конференціях*: „Ціннісні пріоритети освіти: виклики XXI століття” (Луганськ, 2011), „Проблема музично-естетичного виховання дітей та молоді у XXI столітті” (Луганськ, 2012), „Гуманістичні орієнтири мистецької освіти” (Київ, 2013), „Современное музыкальное образование: традиции и инновации” (Белгород, 2013); *всеукраїнських науково-практичних конференціях*: „Методологічні та практичні засади мистецької освіти” (Ніжин, 2013), „Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи” (Умань, 2013), „Восьмі педагогічні читання пам’яті М.М. Дарманського: розвиток системи освіти України у контексті викликів сучасності” (Хмельницький, 2013); на *щорічних звітних наукових конференціях* аспірантів і науковців Інституту культури і мистецтв Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (2011-2013).

Вірогідність і аргументованість результатів дослідження забезпечується методологічною та теоретичною обґрунтованістю вихідних позицій дисертації; комплексним використанням методів науково-педагогічного пошуку, відповідних до об’єкту, предмету, мети та завдань дослідження; результатами кількісної та якісної експериментальної перевірки ефективності розробленої методики, яка включає наукові підходи, принципи, педагогічні умови, етапи їх застосування та спеціально розроблені методи; отриманими позитивними результатами, що підтверджуються статистичною обробкою даних.

Публікації. Основні положення та результати проведеного дослідження висвітлено в 8 одноосібних публікаціях, з них 5 – у провідних фахових виданнях з педагогіки.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, списку використаних джерел (237

найменувань, з них 34 іноземними мовами, в тому числі 5 китайською), додатків. Загальний обсяг дисертації складає 215 сторінок, з них 169 сторінок основного тексту. Робота містить 12 таблиць, 5 рисунків, що разом з додатками становить 46 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, об'єкт, предмет, завдання, методологічні та теоретичні основи дослідження, охарактеризовано методи науково-педагогічного пошуку, розкрито наукову новизну та практичну значущість дослідження, висвітлено напрями впровадження і апробації одержаних результатів експериментальної роботи.

У **першому розділі** – *„Теоретико-методологічні основи дослідження проблеми інтонаційно-образного мислення молодших школярів”* – подано огляд наукових концепцій з розвитку мислення особистості, здійснено розгляд його сутності та специфіки, визначено теоретичні та методологічні засади інтонаційно-образного мислення учнів молодших класів у процесі вокально-хорового навчання.

На основі аналізу наукової літератури з філософії, психології, педагогіки (Г. Гегель, Е. Кант, Ю. Галантер, К. Гольдштейн, В. Шинкарук, В. Щедровицький, Л. Виготський, Н. Карамішева, В. Петрушин, С. Рубінштейн та ін.) всебічно розглянуто категорію „мислення” з позиції опосередкованого узагальненого пізнання (за допомогою абстрагування, міркування, зіставленням пізнавальних образів та логічно виведених думок, співвідношення суб'єктивного та об'єктивного, чуттєвого і раціонального, емпіричного і теоретичного), активного оперування чуттєвими та раціональними образами, які різняться за своєю психічною природою. Визначено, що в процесі мислення на основі перетворених, співвіднесених і опрацьованих образів народжуються нові, які допомагають творчо розв'язати певні завдання.

Психолого-педагогічний аспект розгляду мислення особистості ґрунтується на асоціативній, інтроспективній, генетичній, гештальтпсихологічній, діяльнісній теоріях мислення. З позиції когнітивної теорії визначено, що мислення є основою пізнання і розуміння мистецтва, виступаючи потужним фактором саморозвитку особистості.

На основі аналізу музично-педагогічної, психологічної, музикознавчої літератури (Б. Асаф'єв, В. Медушевський, О. Москаленко, Є. Назайкінський, Г. Падалка, В. Петрушин, О. Рудницька, Г. Шевченко та ін.) та педагогічного досвіду з'ясовано, що успішність музичної діяльності учнів забезпечується активністю пізнавальних процесів, які формують смислові установки на сприйняття та відтворення художніх образів музичних творів. Однак, вивчення художніх образів музики поза розвитком здатності пізнання інтонаційної природи музичних образів є неможливим. Тож, *інтонаційно-образне мислення* визначено однією із найважливіших форм актуалізації пізнавального процесу в музичній діяльності молодших школярів, що орієнтує на розуміння та вивчення

сутності музичних образів та розвитку комплексу музичних здібностей учнів для їх відтворення в процесі музичної діяльності. Це дозволило інтерпретувати **інтонаційно-образне мислення молодших школярів** як складний інтегрований чуттєво-пізнавальний процес оперування інтонаціями музичних образів, що характеризується невимушеністю та емоційною забарвленістю і спрямований на усвідомлення їх змісту та відтворення його в музичній діяльності.

Визначено, що інтонаційно-образне мислення молодших школярів обумовлюється функціональним комплексом музичних здібностей (музичний слух, ритм, сприйняття, пам'ять тощо), які потребують спеціального розвитку і забезпечують успішність музично-творчої діяльності.

Враховуючи специфіку музичного навчання учнів молодших класів загальноосвітньої школи та аналіз відповідної методичної літератури (О. Апраксина, А. Болгарський, І. Гадалова, А. Козир, Л. Куненко, Л. Лобова, О. Ростовський, Р. Тельчарова, О. Чурікова-Кушнір, О. Хижна, Ван Лей, Ван Цзяньшу, Лінь Хай, Цзінь Нань та ін.) визначено вокально-хорове навчання молодших школярів важливим напрямком формування їх інтонаційно-образного мислення. Широкі можливості для організації вокально-хорової діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах Китаю та України відкриваються в процесі позакласної роботи з учнями.

На основі теоретико-методичного аналізу особливостей вокально-хорового навчання молодших школярів у процесі позакласної роботи було визначено *структуру* інтонаційно-образного мислення учнів, що охоплює *мотиваційний, емоційний, когнітивний і діяльнісний* компоненти, які обумовлюються функціонуванням музичних здібностей дитини в процесі безпосередньої музично-творчої діяльності.

У другому розділі – „*Методичне забезпечення процесу формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів*” – визначено принципи, педагогічні умови та методи формування інтонаційно-образного мислення учнів молодших класів у процесі вокально-хорового навчання в школах КНР та України.

Розробка методичного забезпечення формування досліджуваного феномена ґрунтувалася на урахуванні вікових особливостей сприймання музики учнями молодшого шкільного віку та специфіки вокально-хорового навчання школярів в умовах позакласної діяльності.

Основні положення методичного забезпечення орієнтували, перш за все, на реалізацію виховної та просвітницької функцій вокально-хорового навчання, що виявляються в активізації пізнавальної діяльності учнів у процесі вокально-хорового навчання (вивчення художньо-образного змісту музичних творів, пізнання інтонаційної природи музичного мистецтва), усвідомлення інтонаційно-виражальних засобів створення музичних образів у процесі безпосереднього виконання вокально-хорових творів, формування уявлень дітей про ідеали художньо-естетичного виконавства на основі традицій у контексті „діалогу культур” в системі Схід-Захід (ознайомлення з народними традиціями, художніми образами музики різних народів; спонуканні до

самовираження в процесі вокально-хорової роботи). Означене обумовило окреслення таких **принципів** вокально-хорового навчання учнів у процесі позакласної діяльності, а саме: *культуровідповідності, естетичної спрямованості, індивідуалізації, довершення навчальної дії виховною, проєктивності.*

Принцип культуровідповідності орієнтує на широке ознайомлення школярів зі світом мистецтва, передбачає змістове наповнення процесу навчання музики в контексті розвитку культури, орієнтацію на її цінності та засвоєння їх, формування і розвиток культури учня. Принцип культуровідповідності передбачає розширення досвіду спілкування з мистецтвом різних народів, формування й розвиток мисленнєвої діяльності на основі „діалогу культур”.

Принцип естетичної спрямованості орієнтує на розвиток здатності учнів до естетичного сприймання музичних образів у процесі вокально-хорового навчання; формування естетичних ідеалів. Принцип естетичної спрямованості передбачає змістове наповнення процесу сприймання музичних образів, яке узгоджується із завданнями естетичного розвитку особистості учня, здатності до естетичного сприйняття мистецтва.

Принцип індивідуалізації обумовлено впровадженням особистісно-орієнтованого підходу в навчально-виховний процес. Даний принцип орієнтує на виявлення й підтримку суб’єктивної емоційно-оцінної реакції в сприйнятті та засвоєнні змісту музичних образів, урахуванні індивідуальних особливостей мисленнєвих процесів (швидкість, глибина, конкретизація, гнучкість тощо).

Принцип довершення навчальної дії виховною визначає спрямованість вокально-хорового навчання на формування духовного світу учня; орієнтує на осмислення школярами мистецької інформації, засвоєння певних музичних знань на основі особистісного ставлення до них. Принцип ураховує закономірний зв’язок свідомості й діяльності, в основу якого покладено фундаментальне філософське положення про єдність буття і мислення.

Принцип проєктивності виражається в забезпеченні цілеспрямованості навчально-виховного процесу, формуванні чітких уявлень щодо мети особистісного розвитку кожного учня. Особливого значення цей принцип набуває в процесі реалізації технологічних підходів до вокально-хорового навчання, спрямованих на досягнення випереджуючих дій у ньому. Принцип проєктивності виражає зорієнтованість навчально-виховного процесу на широке впровадження інноваційних методів у музичне навчання молодших школярів.

У розділі визначено **педагогічні умови** формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання, а саме: *створення сприятливої художньо-творчої атмосфери вокально-хорових занять; активізація пізнавальної діяльності учнів на основі використання ігрових ситуацій; стимулювання учнів до оволодіння вміннями слухового контролю та самооцінки.*

Створення сприятливої художньо-творчої атмосфери вокально-хорових занять – одна із основних умов мистецького навчання загалом і має першочергове значення в процесі формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів зокрема. Дотримання цієї умови передбачає, передусім створення довірливих стосунків між вчителем і учнями, а отже реалізується на ґрунті особистісно-орієнтованого підходу. В основі цієї умови – принцип індивідуалізації навчання, що визнає неповторність особистості кожного учня і орієнтує на вияв індивідуальних якостей кожного школяра, розвиток музичних здібностей, творче опанування музичного матеріалу через призму власного неповторного відчуття.

Дана умова визначає пріоритетність діалогових форм та методів навчання через встановлення партнерських стосунків вчителя та учнів, стимулювання спільного творчого пошуку відтворення музичних образів вокально-хорових творів. Створення художньо-творчої атмосфери занять у процесі вокально-хорового навчання молодших школярів є особливо необхідним для формування інтонаційно-образного мислення учнів.

Активізація пізнавальної діяльності учнів на основі використання ігрових ситуацій орієнтує на урахування вікових особливостей молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання. Оскільки в учнів молодших класів провідним видом діяльності поряд з навчальною є ігрова, використання відповідних методів та ігрових ситуацій якнайбільш стимулює активність учнів у пізнанні музичного мистецтва, забезпечує взаємозв'язок емоційного та раціонального у вокально-хоровій діяльності, що в їх сукупності має сприяти розвитку когнітивного та емоційного компонентів інтонаційно-образного мислення.

Використання ігрових ситуацій у процесі вокально-хорового навчання молодших школярів передбачає орієнтацію на естетичну спрямованість пізнання музичних образів, довершення музично-навчальної дії виховною.

Стимулювання учнів до оволодіння вміннями слухового контролю та самооцінки – орієнтує їх на формування інтонаційно-образного мислення в процесі вокально-хорової роботи, що передбачає можливість оволодіння вокально-хоровими навичками (чистота інтонування, ритмічна та динамічна злагодженість, ансамблевий спів тощо), за необхідності включення слухового самоконтролю учнів.

Установка учнів на виконання певного слухового завдання є наслідком виникнення внутрішньої мотивації до здійснення музичної діяльності й обумовлює функціонування інтонаційно-образного мислення на основі свідомого й критичного ставлення учнів до власного співу, усвідомлення та аналізу результатів вокально-хорової діяльності. Забезпечення цієї умови орієнтує також на розвиток музичних здібностей школярів: музичного та вокального слуху, інтонування, музичної пам'яті та ін., що загалом забезпечує формування інтонаційно-образного мислення учнів.

Відповідно до окреслених педагогічних умов у розділі визначено дві групи **методів** формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів: *репродуктивні і творчі*.

Репродуктивні (відтворюючі) передбачають спрямування учнів на відтворення раніше повідомлених знань, точність відпрацювання музично-виконавських навичок, що є необхідними у вокально-хоровій діяльності. Таку групу склали методи: повідомлення музичної інформації; пояснення художньо-образного змісту музичних творів; пояснення виконавських засобів відтворення музичних образів у реальному звучанні; показ способів виконавської діяльності; відпрацювання вокально-хорових навичок, засвоєння музичних еталонів тощо.

Творчі (пошукові) методи орієнтують на самостійний пошук учнями виконавських засобів відтворення художньо-образного змісту музики, а отже – є найбільш дієвими у формуванні інтонаційно-образного мислення. Таку групу склали методи особистісних асоціацій, проблемних ситуацій, евристичних запитань, ігрові методи, інтонаційно-образної та тембрової імпровізації та ін.

Означені принципи, педагогічні умови та методи склали основу методичного забезпечення процесу формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання.

У третьому розділі – „Дослідно-експериментальна робота з формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання в школах Китаю та України” – розроблено критерії та показники інтонаційно-образного мислення, визначено рівні сформованості досліджуваного феномена в молодших школярів, представлено результати констатувального та формувального експериментів.

Для проведення дослідно-експериментальної роботи з формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання в школах Китаю та України визначено критеріальний апарат дослідження відповідно до компонентної структури досліджуваного феномена, а саме:

- **мотиваційно-стимулювальний критерій**, що визначає міру намагань учня пізнавати та вивчати музичне мистецтво, його прагнення та бажання набувати умінь та навичок музично-виконавської, зокрема вокально-хорової діяльності. Критерій орієнтує, перш за все, на визначення сформованості мотиваційного компоненту інтонаційно-образного мислення учнів. Характеризується даний критерій такими показниками: бажанням вивчати музичні твори в процесі вокально-хорового навчання, прагненням до пізнання музичного мистецтва, особистісним ставленням до виконуваної музики;

- **емоційно-емпатійний критерій**, що визначає ступінь суб'єктивних переживань учня, емоційної забарвленості особистісного ставлення до творів музичного мистецтва. Критерій орієнтує на визначення емоційного компоненту структури інтонаційно-образного мислення школярів. Характеризується даний критерій показниками: емпатійним співпереживанням

музичним образам, емоційною насиченістю у виконанні музичних творів, наявністю суб'єктивного ставлення до змісту виконуваного твору;

- **інформаційно-пізнавальний критерій**, що виражає міру здатності учнів до набуття музичних знань та мистецької інформації, осмисленого виконання музичних творів. Критерій орієнтує на визначення когнітивного компоненту структури інтонаційно-образного мислення учнів. Показниками означеного критерію визначено: інформованість учнів щодо природи музичного мистецтва та прагнення до пізнання образного змісту виконуваних музичних творів; знання основних музично-виражальних засобів музики, розуміння прийомів вокально-хорової роботи та відтворення музичних образів у вокально-хоровій діяльності;

- **ініціативно-творчий критерій**, що визначає міру самостійності школярів у пізнанні музичного мистецтва та музично-виконавській діяльності. Критерій визначає міру сформованості діяльнісного компоненту інтонаційно-образного мислення. Означений критерій охоплює такі показники: спроможність учнів до осмислення, самостійного вибору та опрацювання виконавських засобів, що відповідають художньому змісту музичних образів, сформованість умінь самоконтролю та самооцінки виконання музичних творів.

У ході констатувального експерименту визначено рівні сформованості інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання (високий, середній, низький) з наданням якісних та кількісних характеристик.

Високий рівень інтонаційно-образного мислення молодших школярів забезпечується здатністю учнів до цілісного сприйняття змісту та форми музичних образів. Наявність певних музичних знань учнів уможливають вільне оперування поняттями музики. Стійкий інтерес до музики та вокально-хорової діяльності забезпечує пізнавальну активність учнів, прагнення до усвідомлення сутності музичного образу та сприяє вияву власного суб'єктивного ставлення до нього, його емоційного переживання, співвідчуття, естетичного оцінювання, співвіднесення із власними життєвими враженнями. Вокально-хорова діяльність учнів цього рівня має творчий та ініціативний характер. Високий рівень наполегливості в самостійному пошуку та відпрацюванні вокально-інтонаційних прийомів відтворення музичних творів. За даними констатувального дослідження, таких учнів 14,6 %.

Середній рівень сформованості інтонаційно-образного мислення молодших школярів позначений певними ознаками осмисленості художньо-образного змісту музики та виконання музичних творів, про що свідчить розуміння учнями виражальних можливостей музичної мови, адекватність вибору виконавських засобів. Такі учні сприймають музичні образи переважно конкретно-ілюстративного змісту. Інтерес до музики та вокально-хорової діяльності в учнів цього рівня залежить від естетичної привабливості музичного матеріалу та особистих уподобань учнів молодшого шкільного віку. Власні емоційні реакції в учнів не достатньо усвідомлені. За допомогою викладача такі учні спроможні відпрацювати необхідні технічні прийоми

виконання музичного твору. Однак, репродуктивний характер навчальної діяльності гальмує прояв їх суб'єктивних оцінок, індивідуального переживання, самостійного спостереження та прояву власної ініціативи в трактуванні музики та інтерпретації музичного образу. На констатувальному етапі виявлено таких учнів 52,8 %.

Низький рівень сформованості інтонаційно-образного мислення визначається в учнів, які мають хаотичні уявлення про природу музики, зокрема образний зміст виконуваних музичних творів. Інтерес до музики та вокально-хорової діяльності носить фрагментарний, ситуативний характер, він проявляється тільки тоді коли дуже подобається музичний твір. Недостатність самостійності в пізнанні музично-образного змісту творів позначається на відсутності цілісності осягнення змісту музичних образів, розуміння закономірностей інтонаційної виразності та значення виражальних засобів музики загалом. Виконання музичного твору учнями які належать до цього рівня зводиться лише до репродуктивного наслідування вокальних виконавських дій. Прояви особистісного ставлення до музичного образу обмежені або супроводжуються неадекватністю емоційного реагування. Учні не схильні до осмислення післядії музичного образу, до самоаналізу, не проявляють ініціативи в процесі музичних занять. Таких респондентів виявлено 32,6%.

Отже, за результатами констатувального діагностування, було виявлено переважаючими середній та низький рівні сформованості інтонаційно-образного мислення молодший школярів, що засвідчило необхідність проведення педагогічної роботи з формування досліджуваного феномена.

Методика формувального експерименту ґрунтувалася на визначених принципах, педагогічних умовах та методах формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання. Послідовність проведення педагогічної роботи було конкретизовано згідно мотиваційно-організаційного, інформативно-виконавчого, самостійно-творчого *етапів*.

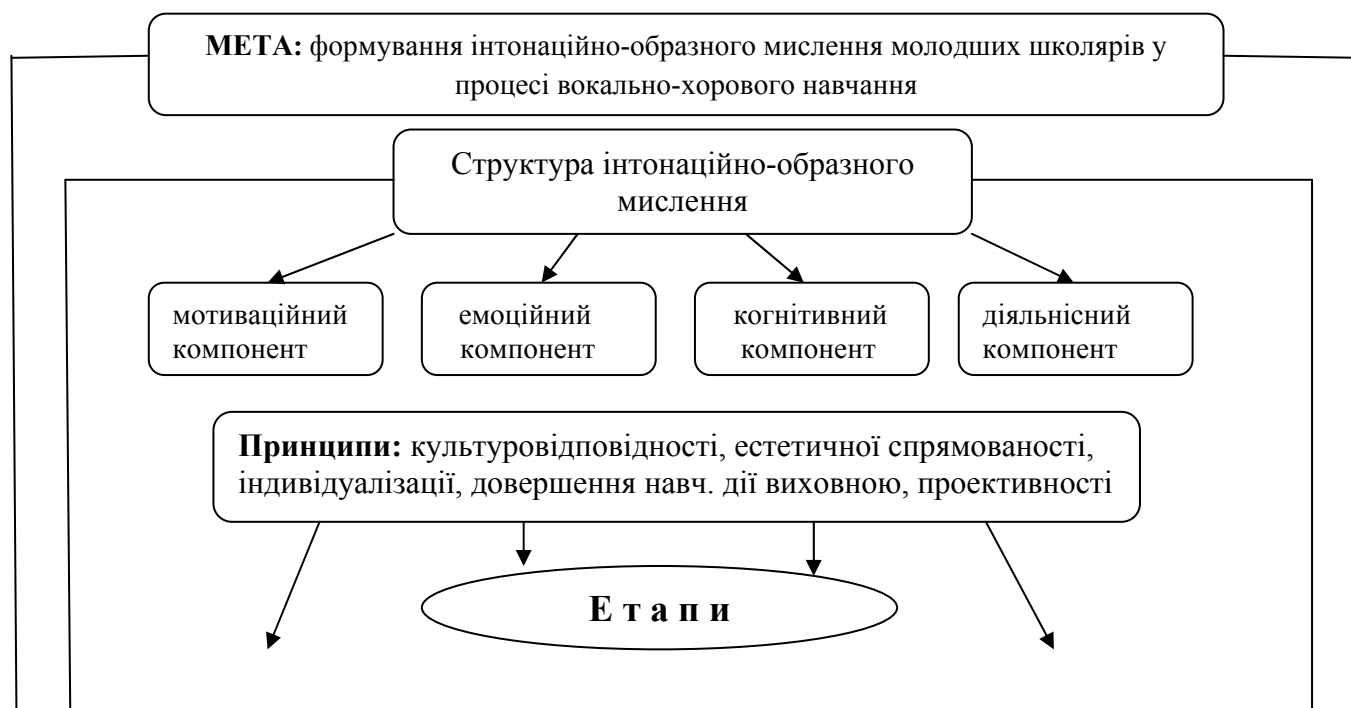
Розроблене методичне забезпечення формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання узагальнено в організаційно-методичній моделі формування досліджуваного феномена (Рис 1 на с. 13).

Згідно розробленої методики було проведено формувальний експеримент. Дослідно-експериментальною роботою було охоплено 455 учнів молодших класів загальноосвітніх шкіл № 27 м. Луганськ, № 4 м. Жданівка Донецької області (Україна) та загальноосвітній школі Цзинхуа м. Шаньдунь Хе Цзе (Китай). Також експериментальна робота була проведена в Державному закладі „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” та Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова з метою підготовки студентів у період педагогічної практики до формування інтонаційно-образного мислення учнів у процесі вокально-хорової роботи.

Перший етап формувального експерименту – **мотиваційно-організаційний** – було спрямовано на: створення сприятливої атмосфери для повноцінного сприймання навчальної інформації, створення толерантних стосунків на музичних заняттях, ключовим моментом даного етапу було формування позитивної мотивації дітей молодшого шкільного віку та пізнавального інтересу до вивчення музичних творів, зокрема творів дитячого вокально-хорового мистецтва різних жанрів (дитячого фольклору, популярних дитячих пісень тощо). Домінування умови створення сприятливої художньо-творчої атмосфери вокально-хорових занять, використання різноманітних евристичних методів педагогічної роботи забезпечувало зростання інтересу дітей до вокально-хорової діяльності, бажання вивчати твори музичного мистецтва.

Другий етап – **інформативно-виконавчий** – мав на меті забезпечення учнів необхідними для вокально-хорової роботи музичними знаннями та формування музично-виконавських умінь, а саме: точного інтонування, плавного звуковедення, фразування, вокального дихання та ін. Провідною педагогічною умовою етапу була активізація пізнавальної діяльності молодших школярів на основі використання відповідних методів та ігрових ситуацій у процесі вокально-хорової роботи. На цьому етапі використовувалися також репродуктивні методи (повідомлення, пояснення, показ, засвоєння „музичних еталонів”) та творчі, переважно музично-ігрові методи, що стимулювали активність мислення дітей у процесі колективного музикування.

Третій етап – **самостійно-творчий** – визначав пріоритетність самостійності інтонаційно-образного мислення учнів у процесі вокально-хорової роботи за умови стимулювання молодших школярів до оволодіння вміннями слухового самоконтролю, самооцінки та самоаналізу власної музично-виконавської діяльності. Для заохочення учнів, розвитку їх самостійності використовувалися різні дитячі музичні мультимедійні програми. На даному етапі педагогічної роботи використовувалися, переважно, творчі методи: створення проблемних ситуацій, особистісних асоціацій, інтонаційно-образних і тембрових імпровізацій, інсценізацій.

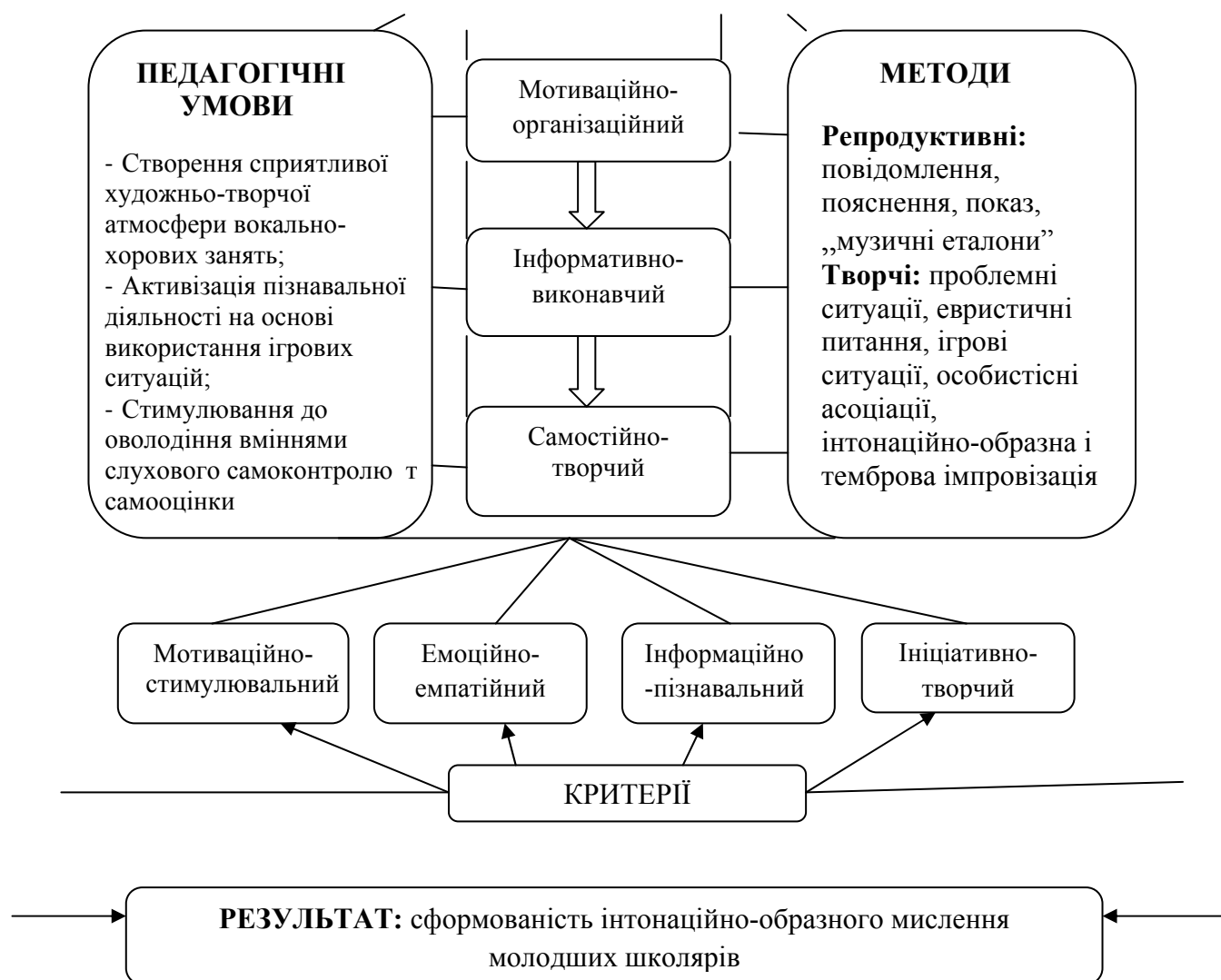

Рис.1. Організаційно-методична модель формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання

Перевірка ефективності проведеної роботи здійснювалася на основі порівняльного аналізу результатів контрольного діагностування в контрольній та експериментальній групах. У результаті математично-статистичної обробки отриманих даних, було встановлено динаміку зростання рівнів сформованості інтонаційно-образного мислення молодших школярів, що представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка зміни рівнів сформованості інтонаційно-образного мислення молодших школярів

Рівні	До експерименту	Після експерименту
-------	-----------------	--------------------

сформованості інтонаційно- образного мислення	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
	абс	%	абс	%	абс	%	абс	%
Низький	74	32,7	77	33,6	71	31,4	15	6,6
Середній	119	52,7	117	51,1	122	54,0	41	17,9
Високий	33	14,6	35	15,3	33	14,6	173	75,5

Так, в експериментальній групі показники високого рівня підвищилися з 15,3% до 75,5%, тобто зросли майже у 5 разів; середній рівень зменшився на 33,2 %; низький зменшився на 27%. У контрольній групі суттєвих змін не спостерігалось: високий рівень залишився без змін; середній рівень зріс на 1,3 %; низький – зменшився на 1,3 %. Отримані результати показали суттєве зростання показників сформованості інтонаційно-образного мислення учнів експериментальної групи, тоді як в контрольній групі особливих змін не відбувалося.

Статистичні результати отримані в ході формувального експерименту, визначення та порівняння загальної динаміки сформованості інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання в експериментальній та контрольній групах, математичні обчислення з метою приведення статистичних даних до загального показника та визначення їх взаємозв'язку в шкалі порядку з використанням рангового коефіцієнту кореляції Спірмена – довели ефективність та дієвість розробленої у дослідженні поетапної методики формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання в загальноосвітніх школах Китаю та України.

Отже, результати дослідно-експериментальної роботи свідчать про ефективність запропонованої методики та правомірність її використання в умовах позакласної вокально-хорової роботи з учнями загальноосвітніх шкіл України та Китаю.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено результати теоретичного узагальнення та запропоноване нове вирішення проблеми формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання в школах Китаю та України, що знайшло відображення в розробці, обґрунтуванні та експериментальній перевірці відповідної методики. Проведене дослідження дозволило сформулювати такі *висновки*:

1. Сучасні завдання мистецької освіти спрямовані на формування неповторної особистості, здатної до творчого мислення, самореалізації та

самовираження. Навчання музики передбачає активність учня в пізнанні художніх образів як відображення дійсності засобами музичного мистецтва, творче опанування засобів музичної діяльності. У зв'язку з цим актуалізується проблема інтонаційно-образного мислення школярів як основи пізнання музичного мистецтва, реалізації власних можливостей учнів у музично-творчій діяльності. Важливість означеної проблеми та недостатність методичного забезпечення вимагає активізації наукових пошуків у розробці ефективних методик процесу формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів.

2. У результаті аналізу й узагальнення наукової літератури визначено, що успішність музичної діяльності забезпечується активністю пізнавальних процесів людини, які формують смислові установки на сприйняття та відтворення художньо-образного змісту музичних творів. Інтонаційно-образне мислення є інтегративною здібністю й процесом музично-пізнавальної діяльності, спирається на складний комплекс музичних здібностей (музичний слух, ритм, сприйняття, пам'ять тощо), які потребують спеціального розвитку і забезпечують музично-творчу діяльність.

На основі характеристик вокально-хорової діяльності молодших школярів розглянуто *інтонаційно-образне мислення молодших школярів як складний інтегрований чуттєво-пізнавальний процес оперування інтонаціями музичних образів, що характеризується невимушеністю та емоційною забарвленістю і спрямований на усвідомлення їх змісту та відтворення його в музичній діяльності*. Структуру інтонаційно-образного мислення молодших школярів становить нерозривна єдність мотиваційного, емоційного, когнітивного та діяльнісного компонентів, які реалізуються в процесі вокально-хорової діяльності.

3. У дослідженні розроблено критерії та показники інтонаційно-образного мислення молодших школярів, відповідно до визначеної структури досліджуваного феномена, а саме: *мотиваційно-стимулювальний критерій*, що визначає міру намагань учня пізнавати та вивчати музичне мистецтво, його прагнення та бажання набувати умінь та навичок музично-виконавської, зокрема вокально-хорової діяльності. Критерій орієнтує, перш за все, на визначення сформованості мотиваційного компоненту інтонаційно-образного мислення. Характеризується даний критерій такими показниками: бажанням вивчати музичні твори в процесі вокально-хорового навчання, прагненням до пізнання музичного мистецтва, особистісним ставленням до виконуваної музики; *емоційно-емпатійний критерій*, що визначає ступінь суб'єктивних переживань учня, емоційної забарвленості особистісного ставлення до виконуваної музики. Критерій орієнтує на визначення емоційного компоненту структури інтонаційно-образного мислення. Характеризується даний критерій показниками: емпатійним співпереживанням музичним образам, емоційною насиченістю виконання музичних творів, наявністю суб'єктивного ставлення до змісту виконуваного твору; *інформаційно-пізнавальний критерій*, що виражає міру здатності учнів до набуття музичних знань та мистецької інформації,

осмисленого виконання музичних творів. Критерій орієнтує на визначення когнітивного компоненту структури інтонаційно-образного мислення. *Показниками* означеного критерію визначено: інформованість учнів щодо природи музичного мистецтва та прагнення до пізнання образного змісту виконуваних музичних творів; знання основних музично-виражальних засобів музики, розуміння прийомів вокально-хорової роботи та відтворення музичних образів у вокально-хоровій діяльності; *ініціативно-творчий критерій*, що визначає *міру самостійності школярів у пізнанні музичного мистецтва та музично-виконавській діяльності*. Критерій визначає міру сформованості діяльнісного компоненту інтонаційно-образного мислення. Означений критерій охоплює такі *показники*: спроможність учнів до осмислення, самостійного вибору та опрацювання виконавських засобів, що відповідають художньому змісту образів музики, сформованість умінь самоконтролю та самооцінки виконання музичних творів.

4. За результатами педагогічного діагностування досліджуваного феномена на констатувальному етапі було виявлено *три рівні* сформованості інтонаційно-образного мислення молодших школярів (*високий, середній, низький*) з наданням якісних та кількісних характеристик. За результатами констатувального експерименту зафіксовано переважання середнього та низького рівнів сформованості інтонаційно-образного мислення молодших школярів.

5. У дослідженні розроблена експериментальна методика формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання і успішно апробована в перебігу формувального експерименту. Методика ґрунтувалася на *принципах*: культуровідповідності, естетичної спрямованості, індивідуалізації, доповнення навчальної дії виховною, проєктивності; охоплювала такі *педагогічні умови*: створення сприятливої художньо-творчої атмосфери занять; активізації пізнавальної діяльності учнів на основі використання відповідних методів та ігрових ситуацій; стимулювання учнів до оволодіння вміннями слухового контролю та самооцінки. Визначені *репродуктивні та творчі методи* педагогічної роботи (повідомлення, пояснення, показу, музичних еталонів, особистісних асоціацій, проблемних ситуацій, евристичних запитань, ігрові методи, інтонаційно-образної та тембрової імпровізації, інсценізації) реалізовувалися в поступовому проведенні *мотиваційно-організаційного, інформаційно-виконавчого та творчо-самостійного етапів* формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів.

Успішність проведення формувального експерименту обумовлено динамікою зростання рівнів сформованості інтонаційно-образного мислення учнів експериментальної групи. Результати формувального експерименту та порівняльний аналіз отриманих даних в експериментальній та контрольній групах за результатами контрольних зрізів довели дієвість та ефективність розробленої методики формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання.

Проведене дослідження не претендує на повне висвітлення всіх питань, що стосуються означеної проблеми. Потребує спеціальних досліджень аспекти методичного забезпечення формування інтонаційно-образного мислення учнів середніх та старших класів, а також питання спеціальної методичної підготовки майбутніх вчителів до означеного виду педагогічної діяльності.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ ВІДОБРАЖЕНО В ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ АВТОРА:

1. Мен Фаньцзюань. Хорове виконавство як феномен творчої взаємодії /Мен Фаньцзюань //Вісник Луганського нац. університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки. – Луганськ: ЛНУ, 2011. – №20. – С. 250-254.
2. Мен Фаньцзюань. Теоретичні основи формування творчого мислення молодших школярів у процесі навчання /Мен Фаньцзюань //Вісник Луганського національного ун-ту імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки. – Луганськ: ЛНУ, 2012. – №11(246). – С. 152-156.
3. Мен Фаньцзюань. Критерії діагностики сформованості інтонаційно-образного мислення молодших школярів/ Мен Фаньцзюань// Наукові записки. Серія „Психолого-педагогічні науки”. – Ніжин : НДУ імені М. Гоголя, 2013. – № 1. – С. 36-40.
4. Мен Фаньцзюань. Формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів як педагогічна проблема /Мен Фаньцзюань //Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. – Вип. 14 (19). Частина 1. – К.: НПУ, 2013. – С. 229-232.
5. Мен Фаньцзюань. Сутність та структура інтонаційно-образного мислення молодших школярів у контексті вокально-хорового навчання/ Мен Фаньцзюань //Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини [ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань: ФОП Жовтий О. О., 2013. – Випуск 46. – С. 160 – 164.
6. Мен Фаньцзюань. Теоретические основы формирования интонационно-образного мышления младших школьников в процессе вокально-хорового обучения /Мен Фаньцзюань //Современное музыкальное образование: традиции и инновации: Сборник статей. – Белгород: Изд-во БГИИК. – 2013. – С.370–376.
7. Мен Фаньцзюань. Музыкально-певческое развитие подростков в процессе вокального обучения /Мен Фаньцзюань // Науковий пошук молодих дослідників: Культура та мистецтво. – 2010. – №7. – С. 83-86.
8. Мен Фаньцзюань. Особливості інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання /Мен Фаньцзюань //Восьмі педагогічні читання пам'яті М.М. Дарманського: розвиток системи освіти України у контексті викликів сучасності / матеріали всеукр. наук.-практ. конф. /Хмельницька обласна держ. адміністрація, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. – Хмельницький: ХГПА. – 2013. – С. 169-171.

АНОТАЦІЇ

Мен Фаньцзюань. Формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання в школах Китаю та України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2014.

Дисертація присвячена дослідженню методики формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання як актуальної проблеми сучасної мистецької освіти.

Розкрито сутність, зміст, структуру інтонаційно-образного мислення молодших школярів. Визначено принципи, педагогічні умови, форми та методи формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання.

Розроблено та апробовано методику формування інтонаційно-образного мислення молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання в умовах позакласної діяльності в загальноосвітніх школах Китаю та України. За результатами проведеного формувального експерименту доведено дієвість та результативність авторської методики.

Ключові слова: інтонаційно-образне мислення, молодші школярі, вокально-хорове навчання, позакласна діяльність, методика.

Мен Фаньцзюань. Формирование интонационно-образного мышления младших школьников в процессе вокально-хорового обучения в школах Китая и Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2014.

Диссертация посвящена исследованию методики формирования интонационно-образного мышления младших школьников в процессе вокально-хорового обучения как актуальной проблемы музыкального образования.

Раскрыта сущность, содержание и структура интонационно-образного мышления младших школьников. В контексте когнитивной деятельности учащихся младших классов в процессе вокально-хорового обучения интонационно-образное мышление рассматривается как *сложный интегрированный процесс познавательной деятельности, который направлен на осмысление художественно-образного содержания музыкальных произведений и воспроизведения его в музыкальной деятельности.*

На основе анализа особенностей вокально-хорового обучения младших школьников определена *структура* исследуемого феномена, а именно единство

мотивационного, когнитивного, эмоционального и деятельностного компонентов.

В процессе многостороннего теоретического анализа исследуемого феномена разработаны критерии интонационно-образного мышления младших школьников (мотивационно-стимулирующий, эмоционально-эмпатический, познавательный-информационный, самостоятельно-творческий), на основе которых проведена экспериментальная работа с учащимися школ Украины и Китая.

На констатирующем этапе эксперимента определены уровни сформированности интонационно-образного мышления младших школьников в процессе вокально-хорового обучения, а именно высокий, средний, низкий. Согласно качественному и количественному анализу – преобладал низкий уровень.

На основе теоретического анализа проблемы и экспериментальных данных констатирующего эксперимента разработана специальная *методика* формирования интонационно-образного мышления младших школьников в условиях вокально-хорового обучения на основе активизации когнитивной деятельности учащихся в процессе изучения музыки. Основными положениями методики определены *принципы* культуросоответствия, эстетической направленности, индивидуализации обучения, дополнения обучающего действия воспитательным, проэктивности. Методика формирования интонационно-образного мышления младших школьников предполагает использование в процессе вокально-хоровой работы с учащимися следующих педагогических условий: создание художественно-творческой атмосферы занятий, активизация познавательной деятельности учащихся средствами игровых ситуаций, стимулирования учащихся к приобретению умений слухового контроля и самооценки. Определены *методы* формирования интонационно-образного мышления младших школьников в условиях вокально-хорового обучения: объяснения, показа, музыкальных эталонов, личностных ассоциаций, проблемных ситуаций, интонационно-образной и тембровой импровизации, игровые методы, которые реализовываются в процессе проведения мотивационно-организационного, информационно-исполнительского и самостоятельно-творческого этапов педагогической работы.

Приведены результаты формирующего эксперимента с учащимися младших классов общеобразовательных школ Украины и Китая, которые подтвердили эффективность разработанной методики. Сравнительная характеристика полученных данных в контрольной и экспериментальной группах убедила в том, что разработанная методика формирования интонационно-образного мышления младших школьников в процессе вокально-хорового обучения обеспечивает результативность этого процесса в условиях проведения внеклассной работы в общеобразовательных школах Украины и Китая.

Ключевые слова: интонационно-образное мышление, младшие школьники, вокально-хоровое обучение, внеклассная работа, методика.

Meng Fanjuan. The Development of Intonation and Imaginative Thinking in Elementary School Students in the Process of Vocal and Choral Education in Secondary Schools of China and Ukraine. – Manuscript.

Dissertation for getting the Candidate's Degree of Pedagogical Sciences on the specialty 13.00.02 – Theory and Methods of Education (Music) – Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, 2014

The dissertation addresses the methods of the development of intonation and imaginative thinking in elementary school students in the process of vocal and choral education as a topical issue of modern art education.

The essence, content, and structure of intonation and imaginative thinking of elementary school students are revealed. The principles, educational conditions, forms and methods of the formation of intonation and imaginative thinking of elementary school students in the process of vocal and choral education are defined.

The methodology of the formation of intonation and imaginative thinking of elementary school students in the process of vocal and choral education in terms of extracurricular activities in secondary schools of China and Ukraine is developed and tested. The efficiency and effectiveness of the author's technique are proved by the results of the formative experiment.

Key words: intonation and imaginative thinking, elementary school students, vocal and choral education, extracurricular activities, methodology.